

Energistyrelsen

Carsten Niebuhrs Gade 43
1577 København V

Open-door@ens.dk

20.02.2019

Vedr.: VVM for Jammerland Bugt kystnær havmøllepark, projekt nr. 3621400172

Danmarks Naturfredningsforening fremsender hermed bemærkninger til VVM med tilhørende miljørapporter for Jammerland Bugt kystnære havmøllepark.

DN ønsker miljøvenlig vindmølleenergi – ingen tvivl om det.

Der skal fortsat vind i klimaindsatsen, og Danmark skal have et mindre og grønnere energiforbrug – det står ikke til diskussion. Danmarks Naturfredningsforenings officielle vindmølle politik er derfor generelt positiv.

Danmark har gode vindforhold og effektive møller. DN mener, at Danmark i 2050 skal have en energiforsyning baseret på 100 % vedvarende energi, hvoraf vindmøller kommer til at udgøre en væsentlig del. Vindkraft kan være med til at mindske udledningen af drivhusgasser ved at erstatte energi fra fossile brændsler såsom olie, kul og naturgas. DN nærer nemlig ikke tvivl om rigtigheden af de dystre forudsigelser for jordens klima, hvis ikke det lykkes at begrænse den fossile energis drivhusgasser.

Havvindmøller hører ikke til i de indre danske farvande.

Det var for år tilbage vigtigt for DN, at såfremt det var uundgåeligt med opsætning af kystnære havvindmøller, at det skete under særlig hensyntagen til natur, miljø og kystlandskaber. De danske kyster er generelt vores "vildeste natur og landskab", og de lavvandede områder er helt afgørende for både fisk og fugleliv.

Rigtig havvind fra havvindmøller langt ude på havet er over en forholdsvis kort årrække efterhånden blevet så "billig", at DN på baggrund af en beslutning i Hovedudvalget i 2017 ikke længere mener, at der er nogen som helst grund til at opsætte havvindmøller i de indre danske farvande under 12 km fra kysten. DN kan derfor IKKE støtte opsætning af havvindmøller i de indre danske farvande.

DN støtter ikke projekter under "Open door" princippet

I modsætning til den statslige helhedsorienterede planlægning, betød *åben dør ordningen i 2015*, at alle interesserede uopfordret kunne søge Energistyrelsen om tilladelse til opførelse af havvindmøller på søterritoriet - uden for de statsligt udpegede områder. Åben dør betød efter de gamle regler også, at kommunen og borgerne ikke blev inddraget og hørt på samme måde, som hvis det var staten, der planlagde.

DN er modstander af åben-dør for kystnære havvindmøller, da vi mener, at der er behov for en overordnet og ikke "fra gang til gang" – planlægning. Planlægningen af vindmøller skal ikke ske igennem en bagdør i lovgivningen, men bør ske igennem demokratiets hoveddør; igennem lokal forankring og inddragelse på alle niveauer – og selvfølgelig, med mindst mulige negative konsekvenser for natur, miljø og kystlandskaber. DN kan derfor IKKE støtte projekter under åben dør princippet.

Jammerland Bugt havvindmølle park

Når det er sagt, så forholder vi os herefter objektivt til det konkrete projekt: Jammerland Bay Nearshore A/S' ønske om opsætning af kystnære havvindmøller i Jammerland Bugt.

Det er vigtigt for os at bemærke, at vores opgave er, at tage naturens parti. Erhvervsinteresser, påvirkning af grundpriser, og visuel påvirkning af udsigter for bolig-, og sommerhusejerne i Jammerland Bugt er bestemt ikke ligegyldige, men vores mandat er at vurdere, om vi mener, at projektet kan gennemføres uden, at der sker uoprettelig skade på sårbar natur og dyreliv – så det er det, vi efterfølgende vil forsøge at gøre.

Opsætning af:

Scenarie 1: max. 34 stk. 7 MW Siemens møller med en totalhøjde på 199 meter

Scenarie 2: max. 60 stk. 3 MW Vestas møller med en totalhøjde på 150 meter

Opstillet i afgrænset område minimum 6 kilometer fra kysten.

Det skal bemærkes, at vi kun forholder os visuelt til scenarier, som berører Kalundborg kommune, idet mølle anlægget visuelt er placeret så langt væk fra foto stanpunkt 9-19, at det efter vores vurdering, er af underordnet betydning. Vi bemærker ligeledes, at projektets afgrænsning er under 50 % af det oprindelige projekt. Reduktionen skyldes primært hensynet til fuglelivet.

Visualiseringer:

Vi har fagligt ingen mulighed for at bedømme validiteten af de visuelle gengivelser (om de er valide eller manipulerede) fra de 8 fotostandpunkter, 2 landskabs- og 6 rekreative udsigtspunkter (fotostandpunkt nr. 1-8). Vi er derfor nødt til at forholde os til, om det for os præsenterede materiale virker skæmmende. Energistyrelsen må vurdere validiteten af det visuelle materiale.

Vindmølleparkens design:

Det er angivet, at det endelige design ikke er fastlagt. For parkerne ved Vesterhav Nord og Syd er det netop fastslået af ankestyrelsen, at designet skal være retvisende i forhold til det konkrete projekt, da det ellers vil påvirke den demokratiske proces og borgernes mulighed for indflydelse. Der bør derfor udarbejdes et VVM tillæg, der tydeligt angiver det endelige design og anlæggets placering, så man som borger har mulighed for at forholde sig til det faktiske projekt og ikke til en række overvejelser.

Visuel påvirkning: Opstillingsmønstre:

Opstillingsmønsteret er ikke endeligt fastlagt, men de 2 forskellige opstillingsmønstre – fremstår generelt visuelt rodede for begge opstillinger. Som bekendt giver et let genkendeligt opstillingsmønster et mindre invasivt indtryk af vindmølleparken, hvorfor dette bør foretrækkes. Af hensyn til æstetikken og et roligt indblik er DN tilhænger af færre men større møller, ligesom et udpeget område skal udbygges fuldt ud før nye områder tages i brug. Ligeledes er der fortsat ikke indtænkt muligheder i materialet til gengivelse af de visuelle forhold i en dynamisk visualisering som gengiver møllerne i drift. Dette er en klar mangel for at vurdere den visuelle påvirkning.

Kumulation:

De kumulative projekter er jvf. Orbicon på borgermødet d. 16. januar d.å. bortfaldet. DN er ikke enig heri. Den kumulative effekt med den planlagte Omø havvindmøllepark er angivet som meget alvorlige i VVM undersøgelsen. Der kan derfor ikke ses bort fra den tætte sammenhæng mellem de to projekter. DN KAN PÅ INGEN MÅDE se positivt på Jammerland Bugt projektet, med mindre det indebærer en eller anden form for afvisning af projektet på Omø. Den kumulative effekt skal også ses og beregnes ift. Mejflak projektet, såfremt Mejflak projektet tillades.

Fugle:

Det område, der er fødegrundlag for Edderfugle er ikke mere indeholdt i det afgrænsede område. Fugle f.eks. måger og skarver flyver imidlertid lavt, hvorfor der er store risici for kollision og især rotordrab. Om tab af enkeltindivider medfører indflydelse på bestanden, afhænger selvfølgelig af antal dræbte individer, men DN finder det både problematisk og helt uacceptabelt, at der planlægges havvindmølleparker i fuglerige områder med international betydning for en række

fuglearter. Det er ikke kun havets rastende og fødesøgende fugle, der vil blive ramt af anlæggene af de store havvindmølleparker på de lavvandede grunde, hvor de søger føde.

De fugle-faglige bekymringer, der vejer tungest, er bekymringer vedrørende bestande af rastende vandfugle.

Nogle-arter, som vurderes at blive negativt påvirket af en kystnær havmøllepark er edderfugl og i nogen grad sortand, der anses for at have bestande i tilbagegang (edderfugl) og stabil tilstand (sortand).

Det ses af flytællingerne, at edderfuglene primært opholder sig ud for Asnæs-spidsen, og at der er relativt beskedne forekomster i undersøgelsesområdet, som kan blive fortrængt i driftsfasen. Derfor vurderer vi, at den største negative påvirkning vil være i anlægs- og demonterings-fasen, hvor sejlads fra Kalundborg Havn til undersøgelsesområdet vil passere Asnæs spidsen og have potentiale til at foranledige betydelig forstyrrelse. Vi henleder opmærksomheden på dette forhold og foreslår, at der indføres begrænset sejlads i perioden (Nov-Dec) med henblik på at reducere forstyrrelsen.

Fisk:

Negativ påvirkning af fisk vil være lav bortset fra støjpåvirkningen i anlægsfase, samt i driftsfasen grundet habitattab. Vindmøller vil primært have en lokal habitatmodificerende effekt. Fisk har mulighed for at "flytte sig" i anlægsfasen, så dette burde ikke medføre negative konsekvenser for bestandene. Studier har vist, at havvindmøller kan lave gunstige miljøer for truede fiskearter, booste rekruttering af overfiskede fiskebestande og potentielt producere kommercielle fiskebestande i en større rate end nogen anden marine økosystemer og samtidig fungerer som fourageringsområde for top predatorer.

Ekskludering af trawl, speciel bundtrawl vil potentielt også kunne gavne bentiske fiskebestande.

Marine pattedyr:

Vindmølle opsætter, har bebudet en "blød" opstart af monitoringen af fundamenter, således at Marsvin formodes at flygte inden, der arbejdes på fuld kraft. Ramning er budgetteret til at foregå over en periode på 60 dage, men i hvilken tidsperiode – griber det ind i Marsvins yngle eller drægtighedsperiode? Ramning og etablering det sidste års tid if. med etablering af Ny Vest havn i Kalundborg fjord kan have haft en negativ påvirkning på Marsvin og deres fine sonarsystem. Der er yderligere offentliggjort ramning af pæle på Asnæsværket i Kalundborg fjord i perioden 21.01.2019 til 31.08.2019***. Denne nærmest kontinuerlige ramning kan have haft/medføre en negativ påvirkning af Marsvin.

Det er angivet, at der vil blive arbejdet i alle døgnets timer. Er det nøje undersøgt hvilken effekt dette vil have på fx havpattedyr og fugle under konstruktionsfasen?

Vi har endog meget svært ved at se, hvordan en 0-tolerance i påvirkning af Marsvin overhovedet kan tænkes overholdt, hvilket den skal.

Havpattedyr, afværgeforanstaltninger:

Om afværgeforanstaltningerne virker, er afgørende i forhold til, om negative konsekvenser kan afvises. Derfor er det meget vigtigt, at påtænkte afværgeforanstaltninger er tilstrækkelige og effekten beviseligt dokumenteret.

Som udgangspunkt har man generelt god erfaring med, at afværgeforanstaltningerne virker. Der er dog stor forskel på at etablere afværgeforanstaltninger på havet og så i de indre danske farvande, som her, hvor vi har nogle af de tætteste bestande af havpattedyr i verden. Da man satte vindmøller op ved Sprogø i fjor, gjorde man et stort stykke arbejde ud af at monitorere effekter på det marine dyreliv før, under og efter opførsel af havvindmøller. Se mere på:

https://tethys.pnnl.gov/sites/default/files/publications/Tougaard%20and%20Carstensen%202021_1.pdf.

Konklusionen var her, at afværgeforanstaltningerne virker, om end der stadig kunne spores en lille negativ effekt på længere sigt****. Den store forskel, og grunden til at projektet i Jammerland Bugt ikke tåler sammenligning med Sprogø er, at der ved Sprogø kun var tale om syv vindmøller på gravitationsfundamenter. I Jammerland Bugt taler om op mod 60 møller potentielt nedrammet på monopæle. Ud over det åbenlyse i, at effekten af gravitationsfundamenter på natur og miljø er langt mindre end ved nedramning af monopæle, vil der også blive tale om en meget længere anlægsperiode. Den længere anlægsperiode vil forværre effekten yderligere set i forhold til Sprogø. Vi vil derfor stille os meget kritisk overfor, om afværgeforanstaltningerne kan afbøde

effekterne og modvirke at bestande af marsvin og andre havpattedyr påvirkes negativt for bestandigt.

Vælger man at gå videre med projektet, bør man derfor under ingen omstændigheder give tilladelse til, at møllerne sættes på monopæle (her eller i de indre danske farvande i det hele taget). Det er gennemgående for rapporten, at valg af monopæle i alle tilfælde forværrer effekterne på natur og miljø væsentligt (fx tabellen i afsnit 13.13.1, hvor påvirkningens væsentlighed for det marine miljø angives som "stor"). Man bør i tilladelsen ydermere sikre sig, at der ikke gives tilladelse til anlæg i og umiddelbart efter ynglesæsonen for marsvin og spættet sæl. Der bør desuden monitoreres grundigt, hvad effekterne bliver for de marine havpattedyr i lighed med førnævnte rapport. Der bør desuden foreligge en færdig handleplan indeholdende konkrete tiltag til, hvad der skal iværksættes, hvis det viser sig, at den negative effekt har været større end forventet. Endeligt vil vi klart henstille til, at man først og fremmest benytter boblegardin til at sikre, at effekten af vindmølle parken får mindst mulig negativ effekt.

DN mener derfor, at der bør opstilles krav i en evt. tilladelse om monitorering samt juridisk bindende aftale om, hvad der gøres, hvis afværgeforanstaltningerne viser sig ikke at virke.

Flagermus:

Det afgrænsede område ligger jf. Orbicon udenfor flagermusens trækrute, men rotordrab kan ikke udelukkes. På s. 22 ser det ud, som om man IKKE har undersøgt for flagermus, fordi Flagermus ikke placeres indenfor kendte ruter. Da man tjekkede Flagermus i forbindelse med Krigers Flak fandt man mange arter, som man ikke regnede med. Det, at man skriver "kendte" betyder også i sig selv, at man ikke kan være sikker på, om der er nogle "ukendte".

Det samme gælder påstanden om, at flagermus ikke vil komme i nærheden af møllerne, når de drejer. Dette fordi vingerne kun drejer rundt i vejrlig, som flagermusene ikke trækker i.

Ligeledes påstås det, at Flagermus trækker lavere end de nederste vingetipper. DN savner dokumentation herfor.

DN er ikke enige heri, men mener derimod, at lysene på møllerne tiltrækker insekter og dermed tiltrækkes også flagermus.

Idet man ved meget lidt om flagermus' trækruter, er det efter vores opfattelse altså en noget løs påstand Orbicon kommer med. Orbicon ved ikke, om der vil trække flagermus ud i det afgrænsede område, eller om flagermusene måske vil 'gå i land' igennem vindmølleparken, når de kommer fra Tyskland om foråret.

Brun-, trol- og skimmelflagermus ved man fouragerer over vandet, og muligheden for at de fouragerer i det afgrænsede område, med eller uden vindmøller ER derfor tilstede.

Det er derfor DNs klare opfattelse, at der burde opsættes nogle lytte bokse i det afgrænsede område for at skaffe dokumenterede data samt sikre sig, at Orbicons påstand holder vand – opsætningen kunne jo passende gøres i foråret i år.

Bemærk også, at hvis/når der bliver sat møller op, så kan man ikke vide om eller udelukke, at flagermusene ændrer adfærd, og anvender området til at fouragere i. Derfor bør dette også monitoreres efter en evt. opsætning af møllerne. En handleplan vil også være påkrævet indeholdt i en evt. tilladelse, såfremt det viser sig, at flagermusene vil søge ind i området. Flagermusene vil som nævnt kunne blive tiltrukket af de insekter, der tiltrækkes af lys på møllerne. Det ved man af erfaring fra andre steder.

Og, en sidste ting, generelt er der henvisninger til referencer, hvor der er påstande, men selve baggrunden for at påstå, at der ikke er grundlag for at lave baselineundersøgelser (side 206 nederst) mangler:

"Det giver derfor ikke meget mening at foretage baselineundersøgelser af flagermus i et givent kystnært havmølleområde, hvis området ikke vurderes, at ligge på en potentiel trækrute for flagermus, da man ikke ud fra negative fund vil kunne konkludere, om et givent havområde vil blive brugt til fouragering efter den kystnære havmølleparks opførelse."

VVM'en er efter DNs klare opfattelse en ommer – der SKAL undersøges, om der er flagermus.

Monopæle contra Gravitationsfundamenter:

DN foretrækker klart gravitationsfundamenter, da nedramning af monopæle kan have meget store konsekvenser for især havpattedyr. Havpattedyr; marsvin, spættet sæl, gråsæl. Under afværgeforanstaltninger er det angivet, at vælges der monopæle-fundamenter kræver det, at en række afværgeforanstaltninger iværksættes for ikke at påvirke de to udpegningsarter, marsvin og spættet sæl, i Natura 2000 områderne. Der findes kun ringe dokumentation for, at afværgeforanstaltninger til bortskræmning af havpattedyr har den ønskede virkning, og f.eks. ikke medfører permanent bortskræmning. DN mener derfor, at man bør satse på den fundamenttype der har mindst mulig påvirkning - i stedet for at satse på tvivlsomme afværgeforanstaltninger.

Støjniveau:

Støjniveauet bebudes at være under tilladte grænseværdier både i anlægs- og driftsfasen. Vi har ingen faglig baggrund for at vurdere validiteten heraf – men vurderer, at det ikke vil være usandsynligt, at grænseværdierne overskrides. Støjforurening påvirker både mennesker, dyr og fugle.

Lysmarkering:

I Tyskland har man netop godkendt raderstyring til havvindmøller, og forventningen er, at vi snart vil få en godkendelse i Danmark også. Vi har i tidligere høringssvar anbefalet at møllernes visuelle effekter reduceres mest muligt gennem "on demand" = belysning, der kun tændes, når der er fly i nærheden*

Det giver imidlertid sig selv, at det skal sikres, som et krav i en evt. tilladelse, at der skal installeres radarstyring, så snart det godkendes af sikkerhedsstyrelsen. Radarstyring vil gøre det muligt, at slukke for lyset på møllerne i op til 98 % af tiden. Lyset tændes således kun, når der er fly eller helikoptere i nærheden.

Fundamenter som stenrev:

Med en dybde på 10-12 meter vand kan fundamenterne virke som kunstige stenrev. Der bør derfor, såfremt vindmølleparken tillades, stilles krav til udformningen af møllefundamenterne, så de gavner det marine dyre- og planteliv mest muligt** og påvirker de hydrologiske forhold omkring fundamenterne mindst muligt. Stenrev kan også bidrage til at øge den biologiske sammenhængskraft i området, samtidig med at spredningen af invasive arter mindskes. Disse effekter er yderst gavnlige for det marine dyre- og planteliv.

De kunstige stenrev kan vise sig at blive en fødekilde for arter af rastende vandfugle. Der bør derfor stilles krav til anvendelse af specielt designet materiale (forøgelse i overfladeareal) til erosionsbeskyttelse, som f.eks. reef ball eller SeaCult ved fundamenterne, da dette potentielt kan øge stenrev effekten med øget biodiversitet.

Demontering:

"Afdækningen af negative påvirkninger på det omkringliggende miljø kendes ikke præcist, idet der ikke er nogen erfaring hermed tilgængelig" Dette finder DN ikke acceptabelt.

Påvirkning af rastende fugle vurderes, at være mindre end i anlægsfasen, idet antallet af fugle vurderes, at være mindre som følge af havmølleparkens tilstedeværelse. Det konkluderes altså, at etablering af havmølleparken HAR en negativ effekt på rastende fugle (Edderfugl m.fl.) DN mener, at, såfremt vindmølleparken tillades opført, skal juraen omkring demontering af havmøllerne, når de er udtjente, være på plads før igangsætning/tilladelse gives. Demontering af fundamenterne og dermed de kunstige stenrev vil medføre en nedgang i den (kunstigt) skabte fødekilde for mange vandfugle – hvordan tænkes dette imødegået? Edderfugle vil naturligt søge nye, nemme tilgængelige fødekilder. Dette kunne tænkes, at være muslingeopdrættet på det nærliggende havbrug Musholm Laks. Musholm laks har tidligere ansøgt om opsætning af skræmmeanordninger til bortskræmning af Edderfugle - til beskyttelse af deres muslingeopdræt. Se Miljø og Fødevareministeriet sag nr. 14-7472-000119 - Friholdelse af områder med muslingeproduktion for muslingeædende fugle ved Musholm. Der bør derfor undersøges for påvirkningerne af vandfugles fødegrundlag if. med demontering.

Påsejling – olieforurening:

Der er følgende vurderinger i VVM redegørelsen:

T-renden, den trafikseparerede hovedtrafikåre, gennem Storebælt for skibe med stor dybgang, her vurderes det, at der kun er en ringe risiko for kollision med møllerne. Dette skyldes, at mølleparken står på relativt lavt vand (Lysegrunde 3 til 7 meter). Et skib på fejkurs vil grundstøde inden en eventuel påsejling. DN er enig heri.

Umiddelbart syd for mølleparken, hvor der er 2 opankrings områder, forefindes der også en grund, som sikrer mod kollision (Elefantgrundens dybde er 3,4 meter). DN er enig heri. Gennem det udpegede mølleområde går der imidlertid en eksisterende sejlroute til Kalundborg. Denne er meget benyttet af mindre erhvervsfartøjer samt af mange lystfartøjer. DN mener ikke at man har taget højde herfor. Det er DNS vurdering, at man bør flytte de nordligste møller, eller helt undlade opstilling af disse. Dette vil skabe plads for lystfartøjer til at holde en sikker afstand til T-renden, som lystfartøjer SKAL krydse på tværs.

Landanlæg: Underboring af værdifuld natur

Kabelføringen og mere præcise rammer for net-tilslutning på land kendes ikke i den tekniske baggrundsrapport. På figur 2-3 i den tekniske baggrundsrapport ses dog kabeltracéet tværs over Asnæs. DN har ingen konkret viden og dermed ingen bemærkninger hertil, men bemærker, at Kalundborg kommune foreslår alternativ kabeltracé øst for det skitserede langs med Kalundborg Forsynings eksisterende spildevandsledning. Er dette alternativ muligt kan DN tilslutte sig dette. På matrikel 1 db, 1 dc og 1 dd (Østrupvej) er der registreret beskyttet strandeng, hvorfor der her bør anvendes underboring. Da der er mulighed for underboring af stræk op til 300 meter bør der ligeledes ske en underboring ved krydsning af det grønne bælte på Asnæsvej ind til Asnæsværket.

I landføring af kabler:

DN har ingen bemærkninger til i landføring af kabler på det lavvandede areal - dybde 5-10 meter, da vi formoder, at havbunden relativt hurtigt vil reetablere sig.

Bæredygtig nedtagning af udtjente møller:

Erfaringen med nedlukning af offshore vindmølleparker er, at projektet som helhed vil være mere rentabelt, når strategien omfatter hele livscyklussen for havvindmøllerne. Det handler om sund økonomi, men også om lov, miljø, genbrug samt sikkerhed for de mennesker, der skal udføre det egentlige arbejde, selve skrotningen.

"Det er nødvendigt, at se på hele livscyklussen inden der evt. opsættes møller, herunder designet, og hvordan en nedtagning kan optimeres såvel miljømæssigt som økonomisk forsvarligt selv mange år senere. Det siger næsten sig selv, at det er en fordel for "kunden" at inkludere dette i planen fra start af – kombineret med, at myndighederne naturligt nok intensiverer synet på nedtagningen af havvindmøllerne i slut-senariet".

For DN Kalundborg er det vigtigt, at der i en evt. tilladelse til opsætning af vindmølleparken er båndlagt midler i hele mølleparkens livscyklus. Midler, der kan dække omkostningerne ved nedtagning, miljømæssig korrekt bortskaffelse samt reetablering af havbunden, når vindmølleparken er udtjent. Da mølleparken etableres på søterritoriet er det jvf. miljøministeriet formentlig at ligestille med fjernelse af skibsvrag. Her er det staten, der må betale, hvis reder/mølleselskab ikke er i stand til det. Dette skal sikres ikke bliver tilfældet med en evt. vindmøllepark i Jammerland Bugt.

Fotostandpunkter:

Vi har fagligt ingen mulighed for at bedømme validiteten af de visuelle gengivelser (om de er valide eller manipulerede) fra de 8 fotostandpunkter, 2 landskabs- og 6 rekreative udsigtspunkter (fotostandpunkt nr. 1-8). Vi er derfor nødt til, at forholde os til det for os præsenterede materiale, og lade Energistyrelsen vurdere validiteten heraf.

Om store møller anses som skæmmende fremmedelementer i landskabet eller som æstetiske smukke elementer, vil vi lade være op til den enkelte.

Fotostandpunkt 1: Kalundborg - Landskabselement

3 MW opstillingen er nær ikke synlig fra fotostandpunktet.

7 MW opstillingen fraviger kun i antal ift. synligheden af Lerchenborg møllerne set fra Jammerland Bugten siden af. *Den visuelle påvirkning vurderes at være begrænset.*

Fotostandpunkt 2: Asnæs - Rekreative interesser

Opstillingsmønstret er visuelt rodet og vindmøllerne fremstår som elementer, der dominerer og påvirker oplevelsen af landskabet. Gælder for både 3 MW og 7 MW møllerne.

Fotostandpunkt 3: Østrupvej - Rekreative interesser

Opstillingsmønstret er visuelt rodet og vindmøllerne fremstår som elementer, der dominerer og påvirker oplevelsen af landskabet. Gælder for både 3 MW og 7 MW møllerne.

Fotostandpunkt 4: Nørrevang - Rekreative interesser

Opstillingsmønstret er visuelt rodet og vindmøllerne fremstår som elementer, der dominerer og påvirker oplevelsen af landskabet. Gælder for både 3 MW og 7 MW møllerne.

Fotostandpunkt 5: Bjerge - Rekreative interesser

Opstillingsmønstret er visuelt rodet og vindmøllerne fremstår som elementer, der dominerer og påvirker oplevelsen af landskabet. Gælder for både 3 MW og 7 MW møllerne.

Fotostandpunkt 6: Reersø - Rekreative interesser

Opstillingsmønstret er visuelt rodet (visuelt mest rodet ved 3 MW møllerne). Vindmøllerne fremstår som elementer, der dominerer og påvirker oplevelsen af landskabet. Gælder for både 3 MW og 7 MW møllerne.

Fotostandpunkt 7: Reersø - Rekreative interesser

Opstillingsmønstret er visuelt rodet og vindmøllerne fremstår som elementer, der dominerer og påvirker oplevelsen af landskabet. Gælder for både 3 MW og 7 MW møllerne.

Fotostandpunkt 8: Venemosevej - Landskabselement

Der kan ses bort fra samspillet med Reersø Radios antenner, idet antennerne er pillet ned.

Der er 13,8 km fra fotostandpunktet til mølleparken og kamerahøjden er hele 6,5 meter over havets overflade. Mod syd domineres landskabet af et andet teknisk anlæg Storebæltsbroen.

3 MW møllerne vurderes nær ikke synlige fra fotostandpunktet

7 MW møllerne vurderes kun at have en moderat påvirkning

Konklusion

Energistyrelsen har vurderet, at grundlaget for opførelsen af havvindmølleparken er til stede samt at opførelsen er fuldt ud muligt ud fra det gældende regelsæt ****

Energi-, forsynings- og klimaminister Lars Christian Lilleholt, har klart tilkendegivet, at såfremt den offentlige høring ikke bidrager med noget væsentligt nyt, så er der ikke hjemmel i den eksisterende lovgivning til at give afslag på projektet.

Jammerland Bugt er ikke omfattet af noget Natura 2000 område. Bugten er i forvejen (desværre) præget af udsigter til Asnæsværkets bygninger/skorstene med blink, Ørsteds lyshav, toppen af drejende vindmøllevinger på Lerchenborg vindmøllepark og andre tekniske anlæg mod nord, samt den belyste Storebælts bro mod syd.

Opførelse af Jammerland Bugt havmøllepark er efter vores vurdering ikke det mest problematiske sted, at placere en kystnær havvindmøllepark, når der udelukkende ses på natur- og miljøhensyn. Det er dog vores vurdering, at 0-tolerancen overfor påvirkning af Marsvin og Flagermus IKKE kan overholdes. Det er ligeledes vores vurdering, at der IKKE er undersøgt i nødvendigt omfang for flagermus, hvilket ikke er i orden. Om antallet af nedgangen i enkeltindivider af Edderfugl og Sortand vil påvirke bestandene, bør nærmere undersøgelser jf. ovenstående afdække.

Beregning af den kumulative effekt, såfremt Omø og Mejlflak projekterne gennemføres er totalt fraværende i Jammerland Bugt materialet. Dette er bestemt heller ikke i orden.

Trods myndighedernes krav om en lang række miljøhensyn, er det et objektivt faktum, at alle de kystnære havvindmøller vil være synlige i kystlandskabet. Visuelle påvirkninger er derfor en uundgåelig følge af de kystnære havvindmølleparker. Solnedgangen fra Jammerlandbugtens kyster vil ses gennem et lodret gardin af vindmøller i vest. For DN er der også tale om en afvejning mellem et stort hensyn til klimaet og hensynet til visuelle påvirkninger for områdets beboere.

Vi har forsøgt at se objektivt på det offentliggjorte materiale – med naturen og klimaets øjne.

Som nævnt i indledningen kan:

- Danmarks Naturfredningsforening IKKE støtte kystnære havmølleparker i de indre danske farvande – møllerne hører til på havet.
- Danmarks Naturfredningsforening IKKE støtte projekter under "åben dør" princippet – sådanne anlæg af national betydning skal planlægges, opføres og drives af den danske stat.

Danmarks Naturfredningsforening kan derfor ikke støtte **Jammerland Bugt havmølle park.**

Høringssvaret er fremsendt på vegne af:

Danmarks Naturfredningsforening Kalundborg afd.

v/Susanne Ladefoged

Formand DN Kalundborg,
Tjørnhøjsvej 23, 4281 Gørlev
Kalundborg@dn.dk

*** Lysmarkering "on demand"**

Møller mindre end 150 meter er typisk markeret med røde, blinkende lamper. Højere møller er typisk markeret med fast lysende højintensivt hvidt lys.

**** Fundamenter til gavn for marint liv og vinger til mindst gene for fugle**

Der bør stilles generelle vilkår om at fundamenter til havvindmøller udformes, så de gavner det marine dyre- og planteliv mest muligt. Der er ingen tekniske problemer i at designe hulheder til fiskeyngel og krebsdyr samt overflader, hældning m.m. som er velegnede til plantevækst. Det er også oplagt at stille vilkår om etablering af nye stenrev som en del af anlægsarbejdet.

*****Ramning af pæle på Asnæs værket**

Vil foretages i perioden 21.01.2019 til 31.08.2019, i tidrummet hverdage kl. 07:00 – 18:00 og lørdage kl. 07:00 – 14:00

****** Det gældende regelsæt**

"åben dør" projekter som Jammerland Bugt Vindmøllepark, er omfattet af tidligere lovgivning i henhold til energiaftalen marts 2012, og derfor ikke underlagt senere lovændringer.

******* Afværgeforanstaltninger**

"På længere sigt" er en noget løs formulering – DN stiller spørgsmål ved, om denne tidsangivelse er acceptabelt i forhold til habitatreglerne. Tales der om 5-10 eller 100 år?

Møller på stranden i Hvide Sande ↑ contra 34 stk. 7 MW møller set fra Bjerge fotostandpunkt 5 ↓

– vi lader det op til den enkelte, at forholde sig visuelt og støjmessigt til møllerne.